

АРЕШТ ЦІННИХ ПАПЕРІВ ЯК ЗАХІД ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПОЗОВУ В ГОСПОДАРСЬКОМУ ПРОЦЕСІ

Степанова Т.В.

к.ю.н., доцент Одеського національного університету ім. І.І. Мечникова

У відповідності до статей 66, 67 Господарського процесуального кодексу України для забезпечення лозову господарські суди можуть за заявою сторони, яка подала позов, чи по своїй власній ініціативі прийняти заходи до забезпечення позову.

Одним з часто застосовуваних забезпечувальних заходів є арешт, в тому числі арешт грошових коштів, арешт приміщень, а іншого майна, а також арешт цінних паперів. Якщо при арешті майна та приміщень дії державного виконавця є усталеними та чіткими, то відносно інших двох видів арешту практика виробила правила лише останнім часом.

Зокрема, серед усіх можливих засобів забезпечення позову свої особливості має накладення арешту на цінні папери. Застосування цього різновиду забезпечення становить неабиякий інтерес у світлі корпоративних відносин, в тому числі й з огляду на питання про забезпечення за власником арештованих акти права на участь в управлінні відповідним господарським товариством. Основні вимоги до процедури накладення арешту на цінні папери під час виконавчого провадження відповідно до частини 5 статті 55 Закону України «Про виконавче провадження» визначено Кабінетом Міністрів України у Порядку накладення арешту на цінні папери, затвердженому постановою Уряду від 22.09.1999 р. №1744.

Виходячи з положень пункту 7 зазначеного Порядку виявлені під час опису іменні цінні папери у документарній формі та цінні папери на пред'явника у документарній формі, на які накладено арешт, підлягають обов'язковому вилученню та негайній передачі на зберігання до установ Національного банку України. Крім того, іменні цінні папери у документарній формі обмежуються в обігу шляхом їх блокування реєстроутримувачем на особовому рахунку власника.

При цьому під блокуванням іменних цінних паперів відповідно до пункту 1.1 Положення про порядок ведення реєстрів власників іменних цінних паперів, затвердженого рішенням Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку (далі - ДКЦПФР) від 26.05.1998 р. №60, розуміється операція реєстроутримувача щодо припинення реєстрації переходу права власності на іменні цінні папери, обтяжені зобов'язаннями, що обмежують обіг на визначений строк та/або настання певної події.

Цінні папери, випущені в бездокументарній формі, а також знеруховлені цінні папери, на які накладено арешт, обмежуються в обігу шляхом здійснення зберігачем відповідної облікової операції невідкладно після отримання копії постанови державного виконавця. У цьому разі частина або вся кількість цінних паперів на рахунку власника обмежується в обігу шляхом виконання належного облікового запису. Нарешті, ДКЦПФР у своєму роз'ясненні від 11.01.2002 р. №1 «Щодо порядку застосування» статті 5 Закону України «Про цінні папери і фондову біржу» стосовно права власника арештованих акцій брати участь в управлінні товариством шляхом голосування на загальних зборах» на підставі аналізу норм чинного законодавства зробила висновок, згідно з яким до вирішення справи в судовому порядку щодо позбавлення акціонера права власності на акції він має право на участь у загальних зборах акціонерного товариства, оскільки такі його дії не є діями щодо відчуження акцій, вони не призводять до переходу права власності на акції до іншої особи. Отже, забезпечення позову шляхом накладення арешту на цінні папери має такі особливості:

1) це забезпечення обов'язково має здійснюватися через органи державної виконавчої служби (державний виконавець на підставі ухвали суду видає відповідну постанову, направляє її реєстроутримувачу чи зберігачеві й особисто провадить опис та вилучення цінних паперів у документарній формі);

2) арешт накладається відповідно до ухвали господарського суду на всі або на певну частину цінних паперів;

3) щодо бездокументарних цінних паперів реєстроутримувачі чи зберігачі вчинюють належні облікові записи, мета яких (як до речі, й цього заходу забезпечення взагалі) полягає в обмеженні обігу арештованих цінних паперів, зокрема, в недопущенні переходу права власності до них;

4) арешт акцій, випущених у будь-якій формі, не зупиняє та не обмежує більшість корпоративних прав їх власника. Йдеться зокрема про такі передбачені статтею 10 Закону України "Про господарські товариства" права учасників товариства: брати участь в управлінні справами, одержувати дивіденди та іншу інформацію про діяльність товариства. Проте, за змістом вжитого заходу, учасники акціонерного товариства на період арешту належних їм акцій позбавлені можливості скористатися закріпленим у пункті "в" статті 10 зазначеного Закону правом вийти в установленому порядку з товариства, оскільки вихід з акціонерного товариства можливий тільки через відчуження належних акціонером акцій третім особам чи самому товариству [1. 57].

Таким чином, арешт грошових коштів та цінних паперів, як захід до забезпечення позову в господарському судочинстві, є важливою гарантією зачисту прав суб'єкта господарювання у випадку, коли він має підстави побоюватись подальшого невиконання судового рішення господарського суду. На даний час фондовий ринок України не досить розвинений, однак спори між акціонерними товариствами та між акціонерами в одному товаристві є дуже частими, особливо після віднесення даної категорії спорів до підвідомчості господарських судів. Тому учасникам процесу необхідно знати механізм здійснення процедури арешту грошових коштів та цінних паперів як забезпечувального засобу в господарському судочинстві та активно використовувати його для захисту своїх прав.

Разом з тим, слід визнати невирішеним регулювання процесу реалізації даного заходу різноманітними нормативними актами. По-перше, це потребує додаткових знань від суб'єкта господарювання, що, по-друге, може призводити до зловживань посадовими особами, зокрема, державним виконавцем своїми повноваженнями в процесі виконання певної ухвали про забезпечення позову. Тому представляється доречним систематизувати вищевказані та інші норми в одному нормативному акті - Інструкції про проведення виконавчих дій, затвердженій наказом Міністерства юстиції від 15.12.1999 р. А» 74/5, - шляхом внесення відповідних доповнень.

Список використаних джерел:

1. Примак В. Питання забезпечення позову в нормах процесуального законодавства України / В. Примак // Юридична Україна - 2003. - № 2. - С. 54-59.